

Wspomnienie o Profesorze Kazimierzu Mąkosie

Kazimierz Mąkosa urodził się 9 VII 1923 r. w Przerębskiej Hucie koło Starogardu Gdańskiego jako syn Władysława Mąkosi i Heleny Hernik. Rodzina pochodziła z Puszczy Kozienickiej. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Kamierowie oraz w Skarszewach w latach 1930-1936. W la-

tach 1936-1939 odbywał naukę w Gimnazjum i Liceum w Starogardzie.

Po wybuchu wojny 1939 r. gospodarstwo rodziców zabrał Niemiec, ojciec poszedł „na służbę” do Niemca Englera, a Kazimierz wraz z siostrą Zosią i bratem Mietkiem pracowali w swoim dotychczasowym gospodarstwie u Niemca Domrōsa, jako robotnicy rolni do 8 lutego 1945 r. W latach 1941-1942 nawiązał kontakty z ruchem oporu („Jaszczurka”). W 1945 r. pod koniec wojny zostaje postrzelony w rękę. 3 maja 1945 r. został nauczycielem w Komorowie. W czerwcu kontynuował naukę w liceum w Starogardzie. W 1946 r. zdał maturę w Starogardzie i w latach 1946-1950 studiował na Wydziale Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego. Od 10 IX 1950 r. pracował w Instytucie Badawczym Leśnictwa. W 1951 r. otrzymał dyplom inżyniera leśnictwa i magistra nauk agrotechnicznych. W 1952 r. ożenił się z Krystyną

Pittnerówną i zamieszkał w Gdańsku-Oliwie przy ulicy Polanki, gdzie przebywał do śmierci w 2005 r. Żona umiera 21 VII 1994 r.

Z małżeństwa tego zrodziły się dwie córki: Jola i Basia. Jola – artysta, malarz, Basia – skandynawista. Wychowywał jednocześnie bratanka żony, który stracił rodziców w wieku 10 lat i przebywał z nimi do trzeciego roku studiów na Politechnice Gdańskiej.

Kazimierz Mąkosa działalność naukową rozpoczął w 1950 r. w Instytucie Badawczym Leśnictwa w Zakładzie Urządzania Lasu w Pracowni Badania Siedlisk Leśnych w Gdańsku, utworzonej przez profesora Leona Mroczkiewicza, z myślą prowadzenia badań nad typologią siedlisk leśnych. Były to pierwsze z dzieł, które według profesora Wiesława Grochowskiego stały się fundamentami polskiej gospodarki leśnej [„Podział Polski na krainy i dzielnice przyrodniczo-leśne” 1952 r.]. Wraz z Józefem Bąkowskim wniósł wielki wkład w rozwój wiedzy siedliskoznawczej.

W 1964 r. ukazało się drugie fundamentalne dzieło „Typy siedliskowe lasów w Polsce”. Kazimierz Mąkosa uczestniczył w zebraniu w terenie materiałów typologicznych (gleby, runa i drzewostanów w sześciu niżowych krainach przyrodniczo-leśnych). Jego specjalnością była praca gleboznawczo-siedliskowa. Na podstawie zebranych materiałów (ok. 1,5 tys. powierzchni badawczych) opracowano system klasyfikacyjny i charakterystykę typów siedliskowych lasu w krainach przyrodniczo-leśnych kraju. Charakterystyka ta stała się integralną częścią „Zasad hodowlanych” [1961] i kolejnych trzech wydań. Opracowana kompleksowa metoda typologiczna klasyfikowania siedlisk została upowszechniona i wdrożona do praktyki leśnej. Była sukcesywnie rozwijana i doskonalona z udziałem Józefa Bąkowskiego i Anny Kliczkowskiej oraz w pracowniach glebowo-siedliskowych Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, szczególnie w Oddziale w Gdyni z aktywnym uczestnictwem Antoniego Gromadzkiego i Edwarda Gogołkiewicza.

Zebrane pod jego kierunkiem dane z około 30 tys. powierzchni typologicznych założonych w 110 nadleśnictwach uzupełniły siatkę typów lasu. Opracowano gruntowną charakterystykę wszystkich typów lasu oraz kryterium wyróżniania wariantów wilgotnościowych i glebowych siedlisk.

System typologiczny siedlisk został uzupełniony przez uwzględnienie aktualnego stanu żywności siedliska, wyróżnienie form degradacyjnych siedliska, co zostało włączone do „Zasad Hodowli Lasu” 1980 r. i „Instrukcji Urządzania Lasu” t.3 „Prace glebowo-siedliskowe” 1981 r. Opracowano wzorcowe monografie siedlisk dwóch krain przyrodniczo-leśnych (Bałtyckiej pod kierunkiem Kazimierza Mąkosy i Sudeckiej pod kierunkiem Eugeniusza Bernadzkiego).

Zaznaczyć należy, że zaprezentowany przez profesora Leona Mroczkiewicza wraz z Kazimierzem Mąkosą i Józefem Bąkowskim podział Polski na krainy przyrodniczo-leśne był rozwijany dalej przy współudziale Tadeusza Trampiera. Później modyfikowana „regionalizacja przyrodniczo-leśna na podstawach ekologiczno-fizjograficznych” powstała 1990 r. z udziałem Tadeusza Trampiera, Anny Kliczkowskiej, Elżbiety Dmyterko i Anny Sierpińskiej.

W ocenie specjalistów zagranicznych regionalizacja i typologia lasów w Polsce zaliczana jest do najlepszych tego typu rozwiązań w krajach porównywalnych pod względem warunków przyrodniczych.

Kazimierz Mąkosa uczestniczył ze strony IBL w pracach IUFRO nad kartowaniem wybranego obiektu w Nadleśnictwie Kartuzy. Zaznajamiał się z tymi pracami w NRD (1961), na Węgrzech i w Austrii.

Za uwieńczenie swojej pracy w zakresie kartowania siedlisk uważał pracę zespołową „Zasady kartowania siedlisk leśnych” Warszawa IBL, 1994 r.

Praca w Instytucie Badawczym Leśnictwa miała głównie charakter naukowo-badawczy i wdrożeniowy w dziedzinie siedliskoznawstwa leśnego, z zastosowaniem jej wyników w praktyce gospodarstwa leśnego. W końcu 1993 r., po 43 latach pracy w IBL, w wieku ponad 70 lat przeszedł na emeryturę.

Przez 7 lat począwszy od 1983 r. prowadził wykłady i ćwiczenia z gleboznawstwa dla studentów IV roku Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi w Katedrze Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Gdańskiego.

Profesor Kazimierz Mąkosa opublikował:

- 47 prac o tematyce leśnej (1956-98)
- 9 prac z dziedziny leśnictwa z współautorstwem (1975-1994)
- 10 opracowań w Sylwaniu „Z Życia PTL” (1974-1996)
- 23 prac niepublikowanych z dziedziny leśnictwa (1951-1989)
- 12 dokumentacji naukowych prac badawczych z własnym lub jego głównym udziałem
- 11 recenzji prac naukowych

Przebieg awansu naukowego:

- 1951 – Dyplom inżyniera leśnictwa i magistra nauk agrotechnicznych – na Wydziale Leśnym UP w Poznaniu, w Zakładzie Botaniki Leśnej, na podstawie pracy: „Modrzew w lasach oliwskich”
- 1965 – Tytuł doktora nauk leśnych – na Wydziale Leśnym WSR w Poznaniu, na podstawie rozprawy „Wydzielanie i kartowanie typów siedliskowych lasu na terenie moreny falistej i pagórkowatej”. Promotor prof. Leon Mroczkiewicz.
- 1974 – Mianowany docentem w Zakładzie Urządzania Lasu Instytutu Badawczego Leśnictwa

1983 – Tytuł doktora habilitowanego w specjalności siedliskoznawstwa leśnego – w Instytucie Badawczym Leśnictwa, na podstawie rozprawy habilitacyjnej „Formy aktualnego stanu siedlisk lasu świeżego”

1992 – Powołanie na stanowisko profesora w Instytucie Badawczym Leśnictwa

Działalność społeczna:

od 1952 – Członek Polskiego Towarzystwa leśnego w Oddziale PTL w Gdańsku

1974-99 – Sprawuje funkcję przewodniczącego Oddziału PTL w Gdańsku;

1984 – Zorganizowanie 84 Krajowego Zjazdu Delegatów PTL i sesji naukowej w Sopocie nt. „Siedliskoznawstwo podstawą hodowli lasu”.

– Utworzenie Komisji Siedliskoznawstwa Leśnego przy ZG PTL i jej przewodnictwo do 1994 roku

1995 – członek Zarządu Głównego PTL

1998 – Nadanie godności członka honorowego PTL na 98 Zjeździe Delegatów

1999 – Udział w organizowaniu 99 Zjazdu Delegatów PTL i sesji naukowej w Gdańsku-Oliwie oraz nabożeństwa w Katedrze

– Zakończenie 25-letniego sprawowania funkcji przewodniczącego w Oddziale Gdańskim Polskiego Towarzystwa Leśnego

Kazimierz Mąkosa brał udział we wszystkich Zjazdach Delegatów Polskiego Towarzystwa Leśnego do 2004 r. W 2005 r. przesłał swoje pożegnanie do uczestników Zjazdu w Szklarskiej Porębie.

Profesor Kazimierz Mąkosa zmarł 9 listopada 2005 r. i został pochowany na cmentarzu w Oliwie. Żegnali go leśnicy terenowi, naukowcy, młodzież akademicka, sąsiedzi i przyjaciele. W przemówieniach nad grobem podkreślano obok wielkiej pracowitości i pedantyczności jego skromność i serdeczny stosunek do ludzi, był człowiekiem głęboko wierzącym, realizującym na każdym miejscu swoje posłannictwo. Interesował się biblistką, odbywał liczne podróże po Europie i był w Ziemi Świętej. Ze wzruszeniem wspominał swoją pielgrzymkę do Rzymu i Watykanu,

gdzie w 1985 r. spotkał się z Ojcem Świętym Janem Pawłem II. Lubiła go młodzież i cieszył się wśród niej uznaniem i szacunkiem, bo zawsze mówił, że jest młody duchem.

W retrospektywnym patrzeniu na swoje życie zawodowe leśnika, pracę wśród lasów i dla lasów oceniał, że było na ogół biedne, ale pięknie, bo piękny jest las.

Widzimir Grus
Przewodniczący Zarządu Oddziału
PTL w Gdańsku